

Proszę odpowiedzieć na pytania dotyczące tekstu źródłowego. Pomocne przy formułowaniu odpowiedzi mogą być podręczniki akademickie, prace naukowe i inne teksty źródłowe:

Jędrzej Kitowicz, *Opis obyczajów za panowania Augusta III* (fragment):

Hetmani władali wojskiem samowładnie, jak im się podobało, nie odnosząc się w tem ani do sejmu ani do *senatus consilium*. Komisya Radomska była to jurysdykcya najwyższa wojskowa, obejmująca samych nawet hetmanów, kiedy w czym nad pozwołoną sobie władzę wykraczali. Ale dekreta tej komisji tyle tylko miały wigoru*, ile go jej hetmani udzielić raczyli, czyli to w własnych sprawach swoich, czyli też w cudzych, w protekcją swoją wziętych. Widzieliśmy tej władzy moc w sprawie ordynacyji ostrogskiej.

Janusz, książę Sanguszko, bezpotomny i ostatni wspomnioniej ordynacyji posiadacz, pod pozorem, że ta ordynacyja od ustawy swojej aż do jego czasów przez żaden sejm nie była aprobowana, ale przez kilka sejmów z góry w reces puszczana**, a kiedy pod panowaniem Augusta III wszystkie sejmy zrywane o ordynacyji wspomnioniej żadnej wzmianki nie uczyniły, wspomniony książę Janusz zażył tego zamilczenia do zbogacenia kasy swojej, na debosz*** wypróżnionej, pokrajał na sztuki i porozdawał rozmaitym osobom też ordynacyją, rezygnacyje sposobem dziedzicznych dóbr przedanych poczyniwszy.

Nie podobał się ten krok Janowi Klemensowi Branickiemu, hetmanowi wielkiemu koronnemu; więc jako stróż całości Rzeczypospolitej, donataryjuszów z dóbr nabytych ordynackich powygniał i całą ordynacyją ostrogską wojskiem koronnem zajechał, nie udając się wprzód do żadnej magistratury po rozprawę z księżciem Sanguszkim, który, takowym postępkim hetmańskim ogołocony ze wszystkiego, począł wołać gwałtu przez manifesta wielkie i obszerne, z których powstała wrzawa między panami. Rozdzielili się na dwie partyje, a że hetmańska była mocniejsza, postępek jego przez *senatus consilium* został pochwalony. Dobra ordynackie tymczasem do rezolucyji sejmowej w administracyją z pomocą wojskową Szołdrskiemu, generałowi wielkopolskiemu, oddane.

Gdy się zaś hetman ukontentował pokazaniem swojej mocy, pod którą Sanguszko rad nie rad musiał się upokorzyć, rzeczy zostały powrócone do dawnego stanu. Sanguszkowi oddano w posesyją ordynacyją, zawiesiwszy ważność donacyjów do rezolucyji sejmu.

* Tu w znaczeniu: mocy.

** Była odraczana.

*** Hulanki.

1. Czym była wspomniana w tekście „komisja radomska” (zwana też Trybunałem Radomskim)? Z kogo się składała, jakie sprawy sądziła? (5 pkt.)
2. Czym była wspomniana w tekście „ordynacja ostrogska”? Czym były ordynacje rodowe we wczesnonowożytnej Rzeczypospolitej? Proszę podać kilka przykładów takich ordynacji. (10 pkt.)
3. Do jakiej instytucji prawnej wywodzącej się z prawa rzymskiego i rozpowszechnionej w Europie od okresu późnego średniowiecza była podobna instytucja ordynacji? Proszę wskazać podobieństwa i różnice. (5 pkt.)
4. Dlaczego postanowienia dotyczące ordynacji rodowych musiały być zatwierdzone przez sejm? Jakie korzyści mogła czerpać Rzeczypospolita z istnienia ordynacji? (5 pkt.)

5. Dlaczego podział ordynacji dokonany przez ks. Janusza Sanguszkę, marszałka nadwornego litewskiego był uznawany przez część elit Rzeczypospolitej za nielegalny? (10 pkt.)
6. Sprawa ordynacji ostrogskiej została ostatecznie rozwiązana przez sejm w 1766 r. na mocy konstytucji *Rozwiązanie recesu sejmowi 1677 w interesie dóbr Ostrogskich uczynionego*. Proszę podać najważniejsze postanowienia tej konstytucji. (10 pkt.)